DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665 Published by Vesnu Publications

Journal of Health System Research Vol. 22, No. 2, Summer

Received: 22.04.2024 Accepted: 16.08.2025 Published: 06.07.2026

The Influence of Media on the Health of Older Adults: A Systematic Review

Batool Soltani[1], Faezeh Taghipour[2], Maryam Amidi-Mazaheri[3]

Review Article

Abstract

Background: The health of older adults is of paramount importance in this era of population aging, and media can play a significant role in this context. Therefore, this research was conducted to investigate the effects of media on the health of older adults.

Methods: This structured review study did not include statistical analysis. To access relevant articles, databases were searched using specific keywords, yielding 340 articles published between 2010 and 2024. After screening, 31 articles met the inclusion criteria and were selected for qualitative analysis.

Findings: The review of the articles revealed that media generally had a positive impact on the physical, psychological, social, and spiritual aspects of older adults' health, although some negative effects have been reported in a few cases. However, a comprehensive analysis of the media's influence on each dimension of older adults' health has not yet been conducted. The impact of media on the social health of older adults has been studied more extensively, whereas its effect on their spiritual health has received comparatively less attention. Furthermore, the effects of television and social networks have been examined more thoroughly than those of radio and newspapers.

Conclusion: Media has a positive impact on the health of older adults, and given its significant potential, it can further enhance the well-being of this age group. Therefore, it is essential to examine the influence of media on various dimensions of health, and the findings should be shared with media professionals to support the promotion of healthy aging.

Keywords: Media; Aged; Health; Television; Radio; Newspaper; Cyberspace

Citation: Soltani B, Taghipour F, Amidi-Mazaheri M. **The Influence of Media on the Health of Older Adults: A Systematic Review.** J Health Syst Res 2026; 22(2): 232-42.

1- PhD Student, Department of Communication Sciences, School of Market and Business, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

2- Associate Professor, Department of Communication Sciences, School of Market and Business, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

3- Associate Professor, Department of Health Education, School of Health, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Faezeh Taghipour; Associate Professor, Department of Communication Sciences, School of Market and Business, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran; Email: f.taghipour58@iau.ac.ir

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Unported License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665 Published by Vesnu Publications

تأثیر رسانه بر سلامت سالمندان: یک مرور سیستماتیک

بتول سلطانی[۱]، فائزه تقی‌پور[۲]، مریم عمیدی مظاهری[۳]

مقاله مروری

چکیده

مقدمه: سلامت سالمندان در عصر پیری جمعیت از اهمیت بسزایی برخوردار است و رسانه‌ها می‌توانند نقش مهمی در این زمینه ایفا نمایند. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات رسانه‌ها بر سلامت سالمندان انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه حاضر از نوع ساختار یافته بدون تحلیل آماری بود. برای دستیابی به مقالات، پایگاه‌های اطلاعاتی با استفاده از کلید واژه‌ها بررسی و ۳۴۰ مقاله منتشر شده از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ استخراج گردید. پس از غربالگری، ۳۱ مقاله از نظر کیفی با معیارهای ورود به تحقیق مطابقت داشت که مورد بررسی نهایی قرار گرفت.

یافته‌ها: رسانه بر ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی سلامت سالمندان تأثیر مثبتی دارد؛ اگرچه در موارد معدودی اثرات منفی نیز مشاهده شده است. بررسی جامعی از تأثیر رسانه بر مؤلفه‌های هر بعد از سلامت سالمندان صورت نگرفته است. تأثیر رسانه بر سلامت اجتماعی سالمندان بیشتر و بر سلامت معنوی آن‌ها کمتر بررسی شده است. همچنین، بررسی تأثیر تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی بیشتر از رادیو و روزنامه مورد توجه قرار گرفته‌اند.

نتیجه‌گیری: رسانه‌ها تأثیر مثبتی بر سلامت سالمندان دارند و با توجه به پتانسیل بالای خود، می‌توانند سلامت این گروه سنی را بهبود بخشند. بنابراین، ضروری است که تأثیر آن‌ها بر مؤلفه‌های مختلف ابعاد سلامت بررسی شود و یافته‌ها در اختیار متخصصان رسانه‌ای قرار گیرد تا به سالمندی سالم کمک نماید.

واژه‌های کلیدی: رسانه؛ سالمند؛ سلامت؛ تلویزیون؛ رادیو؛ روزنامه؛ فضای مجازی

ارجاع: سلطانی بتول، تقی‌پور فائزه، عمیدی مظاهری مریم. **تأثیر رسانه بر سلامت سالمندان: یک مرور سیستماتیک.** مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۴۰۵؛ ۲۲ (۲): ۲۴۲-۲۳۲

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۲/۳ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۵/۲۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۵/۴/۱۵

مقدمه

پیری جمعیت یک چالش برای جامعه بشری در قرن بیست و یکم است که با افزایش امید به زندگی و کاهش مرگ و میر و میزان تولد رو به افزایش می‌باشد و مقابله با آن یک انتخاب استراتژیک برای کشورهای جهان محسوب می‌گردد. سازمان بهداشت جهانی (World Health Organization یا WHO) سن سالمندی را ۶۰ سال و بالاتر تعریف کرده است و پیش‌بینی می‌شود جمعیت سالمندی جهان بین سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۳۰ از ۹ به ۱۶ درصد و در ایران از ۷ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۱۴/۵ درصد در سال ۱۴۱۵ و به ۲۲ درصد در سال ۱۴۲۵ برسد (۱).

دوره سالمندی متأثر از تضعیف قوای کارکردی است و سالمند از سیستم ایمنی ضعیف برخوردار و در معرض آسیب‌های جسمانی، روان‌شناختی و محیطی می‌باشد (۲). از آسیب‌های روان‌شناختی در این دوره، تنهایی، افکار منفی، نگرانی، هراس از مرگ، ناامیدی و افسردگی است که میزان مشارکت این گروه در فعالیت‌های دنیای واقعی را کاهش می‌دهد و حضور آنان در اجتماع را با محرک‌های آزاردهنده‌ای همچون طرد شدن، عدم پذیرش و احساس ناامنی همراه می‌کند (۳). این پیامدهای سالمندی، تبعاتی نیز در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی برای جامعه و دولت به همراه دارد؛ به گونه‌ای که بیم می‌رود در ایران، کل سیستم اجتماعی و حاکمیتی را دچار بحران و برنامه توسعه را دچار اختلال کند (۴). به منظور کاهش این بحران برای سالمند و جامعه که از آن تعبیر به سونامی نقره‌ای می‌شود (۵)، نیاز به ارتقای سلامت سالمندان با توجه به عوامل مؤثر بر آن است. از نظر WHO، سلامت عمومی، احساس خوب جسمی، روانی و اجتماعی می‌باشد که می‌توان بعد معنوی را نیز به آن‌ها اضافه نمود (۶).

یکی ازعوامل مؤثر بر ابعاد سلامت، رسانه است. چهار نظریه رسانه‌ای «استفاده و رضایتمندی، برجسته‌سازی، مارپیچ سکوت و چارچوب‌سازی» گویای آن می‌باشد که مخاطب عاملیت دارد و از محتوای رسانه‌ای استفاده می‌کند و یا این که رسانه، عامل برای اولویت‌بندی ذهنی، اثرگذاری بر شناخت، سازنده تصورات از فضای گفتمانی جامعه، تفسیر از رویدادها و... است که در ایده اصلی‌هر دو حالت، ارایه محتوا برای تأثیرگذاری بر مخاطب می‌باشد (۷). به عبارت دیگر، رسانه وسیله‌ای برای نقل و انتقال اطلاعات، ایده‌ها و افکار و واسطه عینی و عملی در فرایند برقراری ارتباط است (۸) و به این صورت حتی به عنوان یک روزنامه کوچک می‌تواند زندگی مخاطب را تحت تأثیر قرار دهد (۹). سالمندان برای رویارویی با چالش

۱- دانشجوی دکتری تخصصی، گروه علوم ارتباطات، دانشکده بازار و کسب و کار، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
۲- دانشیار، گروه علوم ارتباطات، دانشکده بازار و کسب و کار، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
۳- دانشیار، گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی، اصفهان، ایران
نویسنده مسؤول: فائزه تقی‌پور؛ دانشیار، گروه علوم ارتباطات، دانشکده بازار و کسب و کار، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
Email: f. taghipour58@iau.ac.ir

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]
[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

سلامتی و یافتن کیفیت زندگی مطلوب از راهبردهایی استفاده می‌کنندکه یکی از آن‌ها پناه بردن به رسانه است (۱۰)؛ چرا که رسانه‌های اجتماعی به عنوان یک فن‌آوری کمکی، می‌توانند فعالیت‌های سالمندان مانند مراقبت‌های بهداشتی، کسب و کار و یادگیری را برای آن‌ها بهبود بخشند، به مراقبان سالمندان در منزل و محیط، متخصصان بهداشت و درمان و سازمان‌ها جهت ارایه خدمات بهینه کمک کنند، حجم عظیمی از داده‌ها که به دانش برای سالمندان تبدیل می‌شود را به اشتراک بگذارند (۱۱) و سواد سلامت آنان را ارتقا بخشند (۱۲)، با فراهم ساختن دنیای ارتباطی جدید و ایجاد تعاملات عمیق و غیر حضوری، نقش مؤثری در کاهش نشانه‌های مخرب سالمندی داشته باشند و با ایجاد حسی از لذت در آن‌ها، تمایلشان را به تداوم زندگی تا حدی افزایش دهند (۳). همچنین، رسانه‌ها می‌توانند بر اساس سه نظریه «تحلیل نمایشی Goffman، هویت بازاندیشانه Giddens و بدون حس مکان Meyrowitz» عامل ساخته شدن هویت در کنش‌های اجتماعی باشند (۱۳) و جامعه را به سمت کنش در جهت سلامتی سالمندان سوق دهند.

البته تناقضاتی در دیدگاه‌های متخصصان در زمینه تأثیرات استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در سالمندان وجود دارد. در حالی که برخی اعتقاد دارند که استفاده از اینترنت منجر به توسعه روابط اجتماعی و کاهش احساس تنهایی می‌شود، عده دیگری بر این باور هستند که به علت کاهش روابط چهره به چهره، استفاده از اینترنت می‌تواند تأثیر معکوسی داشته باشد و منجر به تشدید ناراحتی‌های روان‌شناختی و انزوای اجتماعی گردد (۱۴). بر این اساس، آنچه ضروری به نظر می‌رسد، بررسی اثرات رسانه بر ابعاد سلامت، مدیریت پیامدهای منفی و استفاده از پیامدهای مثبت آن برای داشتن سالمندی سالم است. بنابراین، پژوهش حاضر با توجه به اهمیت فردی و اجتماعی ارتقای سلامت سالمندان و ظرفیت عظیم رسانه‌ها برای اثرگذاری در جهت بهبود ابعاد جسمی، اجتماعی، روانی و معنوی سلامت، به دنبال بررسی مقالات منتشر شده دارای کلید واژه‌های «رسانه، سالمند و سلامت» بود تا تأثیر رسانه بر سلامت سالمندان و ابعاد آن را بر اساس آن مقالات نشان دهد، خلأهای احتمالی را شناسایی نماید و دانش حاصل را در اختیار سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان عرصه سلامت سالمندان، رسانه و محققان قرار دهد.

روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی- تحلیلی با روش اجرای مروری سیستماتیک بود. مقالات از پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی جهاد دانشگاهی (Scientific Information Database یا SID)، Noormags، Elmnet، Civilica و Magiran و پایگاه‌های داده‌ای خارجی Scopus، Emerald، PubMed، ScienceDirect، ISC و Web of Science و Google Scholar استخراج گردید.

در تحقیق حاضر، کلید واژه‌های فارسی «رسانه، سالمند و سلامت» و به علت گستردگی، رسانه‌های نسل دوم، تلویزیون، رادیو و روزنامه و از نسل سوم علاوه بر فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی مجازی در نظر گرفته شد و بر این اساس از کلید واژه‌های انگلیسی «Media، Elderly، Health، Television، Radio، Newspaper، social Virtual، Virtual space network» استفاده شد. به منظور دسترسی دقیق و هدفمند به مقالات بر اساس واژه‌ها، از عملگرهای Boolean (Boolean method) شامل AND و OR استفاده گردید و مقالاتی انتخاب شدند که در عنوان دارای کلید واژه‌های رسانه، سالمند و سلامت بودند و یا سالمند و رسانه بودند و به موضوع سلامت و ابعاد آن در متن پرداخته بودند. برای ابعاد سلامت نیز با توجه به دیدگاه WHO، حیطه‌های جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی در نظر گرفته شد.

مقالات فارسی و انگلیسی منتشر شده در مجلات و کنفرانس‌های معتبر در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۴ ملاک انتخاب قرار گرفت تا دسترسی به یافته‌های جدید علمی دارای اعتبار محقق شود. در پژوهش حاضر، ۳۴۰ مقاله شامل ۱۹۰ مقاله انگلیسی و ۱۵۰ مقاله فارسی به دست آمد که پس از حذف مقالات تکراری، غربالگری آن‌ها با توجه به معیارهای ورود و خروج و منطبق با پروتکل استاندارد Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses (PRISMA) انجام شد و مقالاتی که تنها چکیده آن‌ها در دسترس بود، عنوان‌های غیر مرتبط داشتند، صرفاً به یک یا دو تا از موضوعات سالمند، رسانه و سلامت پرداخته بودند و متناسب با اهداف مطالعه نبودند، فاقد چارچوب ساختار یافته پژوهشی بودند و یا دارای همپوشانی بودند، از تحلیل خارج شدند.

کیفیت مقالات نیز با استفاده از چک‌لیست Downs و Black مورد ارزیابی قرار گرفت. این چک‌لیست که روایی و پایایی آن در مطالعات پیشین مورد تأیید قرار گرفته بود (۱۵)، ۲۷ آیتم دارد و حداکثر ۳۱ امتیاز را در برمی‌گیرد. بنابراین، مقالات دارای کیفیت متوسط با نمره بین ۲۰ تا ۲۵ و کیفیت بالا با نمره بالاتر از ۲۵ وارد تحقیق شدند. علاوه بر این، کیفیت مقالات و استخراج داده‌ها توسط سه نویسنده مقاله به بحث گذاشته شد و نظر نهایی اعمال گردید و در نهایت، ۳۱ مقاله دارای معیار به پژوهش راه یافتند که ۱۶ مقاله به زبان فارسی و ۱۵ مقاله به زبان انگلیسی بود (شکل ۱).

پس از بررسی جامع، اطلاعات کامل مقالاتی که شرایط ورود به مطالعه را داشتند، بر اساس فرم استاندارد استخراج داده‌ها (PRISMA) جمع‌آوری، دسته‌بندی و گزارش گردید (جدول ۱).

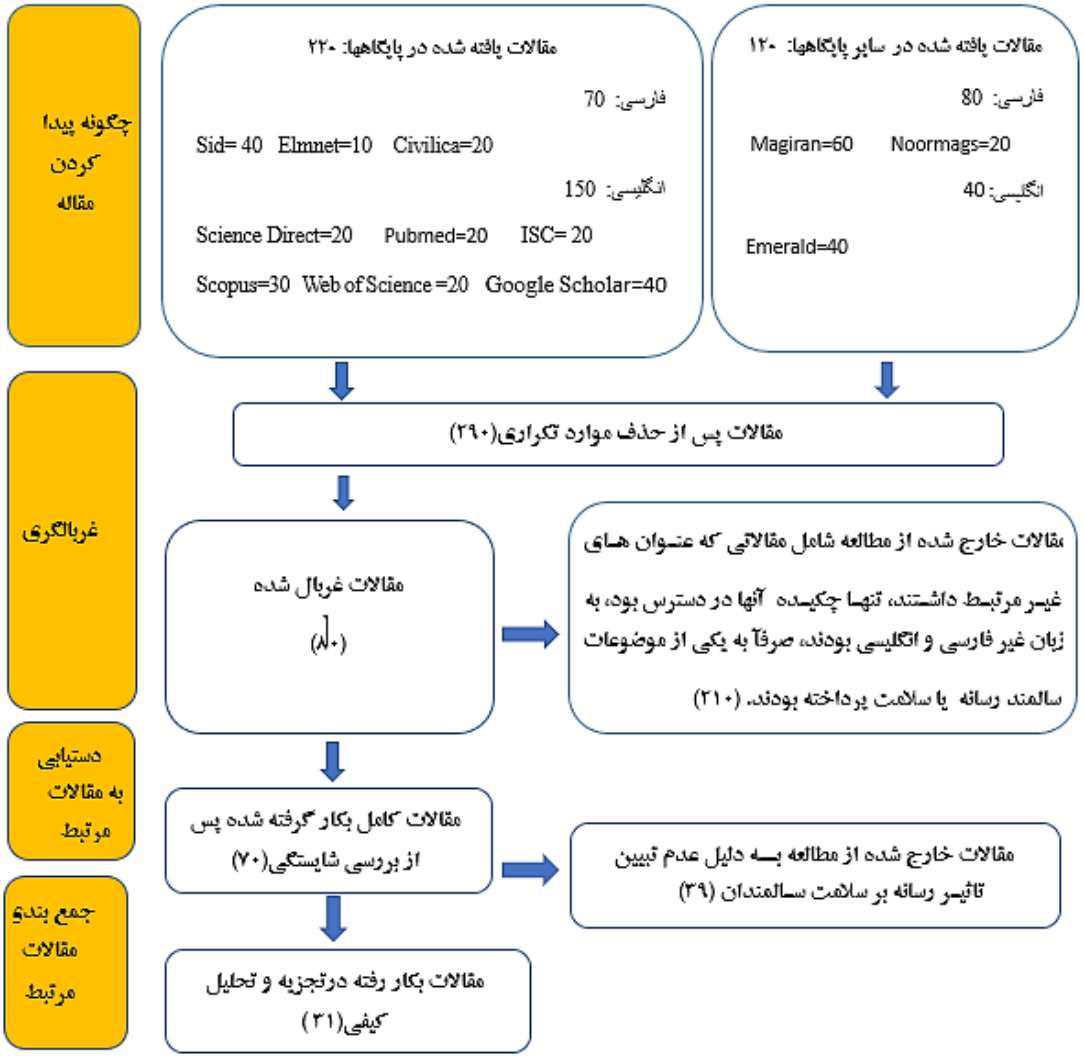
یافته‌ها

مقالات دارای معیار با توجه به هدف پژوهش که مروری نظام‌مند و در جهت پاسخ به این سؤال بود که تأثیر رسانه برسلامت سالمندان چگونه است؟ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تعداد مقالات منتشر شده با موضوع تأثیر رسانه بر سلامت سالمندان در سال‌های اخیر (۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴) نسبت به سال‌های قبل (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) بیشتر بود (۱۸ به ۱۳ مقاله). محتوای مقالات چهار بعد «جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی» سلامت را در برمی‌گیرد و بیشترین مقالات به بعد اجتماعی (۲۲ از ۳۱) و روانی (۱۶ از ۳۱) و کمترین به بعد جسمی (۱۰ از ۳۱) و معنوی (۱ از ۳۱) سلامت پرداخته بود. در مقالات تأثیر رسانه (۷ از ۳۱) و فضای مجازی (۷ از ۳۱) به طور کلی بررسی شده بود. از رسانه‌های نسل دوم، تلویزیون (۹ از ۳۱) و از نسل سوم، شبکه‌های اجتماعی(۶ از ۳۱) بر سلامت سالمندان، بیشتر و تأثیر رادیو (۱ از ۳۱) و روزنامه (۱ تا ۳۱) بر سلامت سالمندان کمتر مورد توجه محققان بوده است (جدول ۲).

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]
[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

شکل ۱. مراحل استخراج مقالات برای ورود به پژوهش

بر اساس داده‌های جدول ۲، در بعد سلامت جسمی، شاخص‌ها شامل پیشگیری از بیماری‌ها، ایجاد گرایش به ورزش و تغذیه سالم، مراقبت بهداشتی سالمندان، حمایت از مراقبان بهداشتی، افزایش سواد سلامت، کاهش مصرف خدمات درمانی و هزینه‌ها و بهبود سلامت جسمی می‌باشد که تأثیر رسانه بر آن‌ها مثبت گزارش شده است. پژوهشی که تأثیر منفی رسانه بر سلامت جسمی را نشان دهد، مشاهده نشد.

در بعد روان‌شناختی، شاخص‌های مورد بررسی شامل مقابله با تنهایی و انزوا، کاهش افکار و احساسات منفی و هنجارهای ذهنی، کاهش ناراحتی‌های روانی، زوال شناختی و افسردگی، تغییر نگرش پیری‌ستیزی و دید کلیشه‌ای، تقویت اعتماد به نفس، ریسک‌پذیری، خودافشایی، درک خود، خودکنترلی، خودمحافظتی، احساس سودمندی و لذت از زندگی و حمایت عاطفی می‌باشد که تأثیر رسانه بر آن‌ها مثبت گزارش شده است. دو مطالعه نیز رسانه را به علت ایجاد وابستگی عاطفی و نگرانی از شنیدن وقایع، عامل تضعف سلامت روان سالمندان ارزیابی نمود.

در بعد اجتماعی، شاخص‌های مورد بررسی شامل حفظ روابط، تسهیل تعاملات، تبادل پیام و تخمین مکان حضور، بهبود کنش اجتماعی، خودکارامدی، استقلال، مشارکت اجتماعی، فعالیت خیریه‌ای، عقب نیفتادن از دیگران، همگام شدن با نوگرایی، افزایش سواد دیجیتال، دانش و اطلاعات، رفع نیازهای شغلی و ابزاری، ارایه خدمات مستقل از زمان و مکان، کاهش هزینه‌ها، ارایه برنامه‌های مناسب، ایجاد سرگرمی، پر نمودن اوقات فراغت، حمایت اجتماعی با ارایه گزارش از سالمندآزاری و ارایه اطلاعات حقوقی می‌باشد که تأثیر رسانه بر آن‌ها مثبت ارزیابی گردید. دو تحقیق نیز رسانه را عامل تضعیف منزلت اجتماعی و کاهش روابط چهره به چهره گزارش کرده است.

در بعد معنوی، یک پژوهش شاخص سلامت معنوی را ایجاد آرامش با ارایه محتوا و برنامه توسط رسانه با رویکرد دینی و مذهبی دانست و تأثیر رسانه بر این بعد را مثبت ارزیابی نمود.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]
[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

جدول ۱. مشخصات مقالات دارای معیار جهت تجزیه و تحلیل

منبع	عنوان	نتایج	ابعاد سلامت
علوی و رهنما (۳۲)	بررسی تجربه سالمندان در رسانه‌های اجتماعی	سالمندان از شبکه‌های اجتماعی مجازی برای اقتضای شغلی، ارتباط با خانواده، عقب نیفتادن از دیگران، حفظ ارتباطات، پیگیری اخبار و اطلاعات به عنوان سرگرمی، خودکنترلی و امور خیریه استفاده می‌کنند.	اجتماعی، روانی
علی‌مندگاری و امامی (۴۳)	برنامه‌سازی رسانه برای سالمندان	رسانه در سالمندان، انتظار پخش برنامه اثرگذار و مفرح با زمانبندی مناسب، راهکار خلاقانه، تعاملی، جنسیتی و سن‌محور و مشوق سالمندی فعال را ایجاد کرده است.	اجتماعی
شیبانی مقدم (۲۰)	رضایت سالمندان از رسانه	کمترین رضایت سالمندان از تلویزیون در مورد تشویق به ورزش و بیشترین در مورد برنامه‌های مفرح است.	جسمی، اجتماعی
لاریجانی و مصلحی (۲۷)	درک زنان سالمند از تنهایی و نحوه سازگاری با آن در فضای مجازی	زنان سالمند، اقدامات مجازی را برای انطباق با تنهایی، کاهش افکار و احساسات منفی، تسهیل تعاملات، سرگرمی، کسب دانش و تجربه و همگام شدن با مدرنیزاسیون می‌دانند.	روانی، اجتماعی
مصلحی و همکاران (۳)	واکاوی سلامت روان در سالمندان کاربر	فضای مجازی علت ناراحتی‌های روانی سالمندان نبوده، بلکه برای گریز از آن‌هاست.	روانی
نگارستانی و همکاران (۳۷)	سلامت روان سالمندان در پاندمی کووید ۱۹ در مواجهه با رسانه	افزایش استفاده از اخبار و برنامه‌های رسانه، عامل خطر برای سلامت روان سالمندان در دوره کووید ۱۹ بود.	روانی
خالقی محمدی و ببران (۱۸)	جایگاه رسانه در تغییر سبک زندگی سالمندان	رسانه ها در پیشگیری، تغذیه سالم و روابط اجتماعی و بین‌فردی نقش دارند.	جسمی، اجتماعی
هاشمی و همکاران (۵۸)	نقش تلویزیون در حمایت از سالمندان	مردان سالمندان بیشتر به اخبار و زنان به سریال و فیلم علاقمند هستند.	اجتماعی
رحمان‌زاده و همکاران (۱۹)	ارتباط رسانه با اوقات فراغت و ورزش سالمندان	سالمندانی که بیشتر از ماهواره و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، تمایل بیشتری به ورزش دارند.	جسمی
یاسمین و همکاران (۲۹)	بررسی تأثیرات استفاده از فضای مجازی بر سلامت روان سالمندان	فضای مجازی موجب ارتقای موقعیت اجتماعی، اعتماد به نفس، تغییر نگرش پیری‌ستیزی و دید کلیشه‌ای و در نتیجه، حمایت عاطفی، کاهش انزوا و افسردگی، ایجاد ارتباطات، استقلال، افزایش لذت از زندگی، احساس سودمندی و بهبود کیفیت زندگی سالمندان می‌شود و در مقابل، وابستگی روانی و کاهش رابطه چهره به چهره برای بسیاری از آن‌ها دارد.	روانی، اجتماعی
محمدی و همکاران (۴۴)	حقوق سالمند و رسانه	رسانه بر ارتقای حقوق سالمندان تأثیر دارد.	اجتماعی
رضایی و کلینی (۵۱)	طراحی کنترل تلویزیون برای سالمندان با رویکرد تعاملی	طراحی کنترل تلویزیون متناسب با ناتوانی‌های سالمندان به رفع نیاز آن‌ها کمک می‌کند.	اجتماعی
حسینی و همکاران (۲۴)	تحلیل رابطه شبکه‌های اجتماعی سالمندان با وضعیت سلامت و بهره‌گیری از خدمات درمانی	شبکه‌های اجتماعی عامل پیش‌بینی‌کننده، افزایش سلامت و کاهش مصرف خدمات درمانی سالمندان هستند.	جسمی
هاشمی و همکاران (۴۰)	شناسایی راهبردهای رسانه‌ای سیمای جمهوری اسلامی ایران در سالمندی موفق و فعال	از نقاط قوت سیمای جمهوری اسلامی ایران، ایجاد فضای تعاملی با مخاطبان سالمند است.	اجتماعی
احمدی و ندایی (۲۱)	ارتباط برنامه‌های تلویزیون با مشارکت ورزشی سالمندان	تلویزیون با افزایش آگاهی، منجر به افزایش مشارکت ورزشی سالمندان می‌شود.	جسمی

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

جدول ۱. مشخصات مقالات دارای معیار جهت تجزیه و تحلیل (ادامه)

منبع	عنوان	نتایج	ابعاد سلامت
جعفری و همکاران (٤٦)	جایگاه اجتماعی سالمندان در خانواده با تأکید بر نقش تلویزیون	تلویزیون در برنامه‌سازی و ارایه الگو برای ارتقای منزلت سالمندان ضعیف است و باعث می‌شود سالمندان کمتر مورد توجه فرزندانشان قرار گیرند.	اجتماعی
Cui و همکاران (٥٩)	بررسی رابطه بین پشتیبانی بین نسلی و استفاده از رسانه‌های دیجیتال	عدم حمایت ابزاری و عاطفی سالمندان با کاهش استفاده از رسانه‌های دیجیتال مرتبط است.	اجتماعی، روانی
Cheng و همکاران (٣٩)	بررسی تأثیر سواد رسانه‌ای بر قصد کاربران سالمند	سواد دیجیتال حاصل استفاده از رسانه به طور مثبت بر ادراک خطر، خودکارامدی، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار درک شده سالمندان است	روانی، اجتماعی
Yu و همکاران (١٦)	ارتباط بین استفاده از رسانه، خودکارامدی و سواد سلامت سالمندان	سالمندان شهری چین در فعالیت و کنش اجتماعی، ظهور خود، کسب اطلاعات، اوقات فراغت، سرگرمی و معاملات تجاری با کسب سواد سلامت از طریق رسانه، فراوانی بیشتری در استفاده از رسانه نسبت به روستایی دارند.	جسمی، اجتماعی
Cao و همکاران (٣٥)	تأثیرات انگیزشی رسانه بر مشارکت کاربران سالمند	رسانه، انگیزه خودحفاظتی را ارتقا و سطوح عمیقی از سودمندی و سرگرمی را به سالمندان می‌دهد.	روانی، اجتماعی
Amundsen (٣٨)	تأثیر نامیدن «سالمند» بر توسعه بزرگسالان	سالمند، کلیشه منفی در رسانه است که با آسیب‌پذیری، افول و بار فردی و اجتماعی همراه است.	روانی
Iqbal و همکاران (١١)	رسانه‌های اجتماعی فن‌آوری کمکی برای سالمندان	رسانه‌های اجتماعی، دانش برای بهبود سلامت سالمندان را در اختیار سالمندان و متخصصان قرار می‌دهند.	جسمی
Castilla و همکاران (٣٦)	سالمندان با استفاده از شبکه اجتماعی با ناوبری خطی	طراحی شبکه‌ای از سیستم خطی برای استفاده بهتر از رسانه به سالمندان کمک می‌کند.	اجتماعی
Srifar (٦٠)	رسانه سفر مجازی ٣٦٠ درجه برای سالمندان	در نظر گرفتن تجربه زندگی در رسانه‌های سفر واقعیت مجازی ٣٦٠ درجه عامل لذت عمیق سالمندان است.	روانی
Milovich و Burleson (٣٠)	کیفیت زندگی بزرگسالان و نقش رسانه	شبکه‌های اجتماعی عامل افزایش سلامت جسمی وکاهش خطر زوال شناختی سالمندان است.	جسمی، روانی
Kobayashi و همکاران (٤٨)	رباط آژانس رسانه اجتماعی سالمندان	رسانه‌های اجتماعی، امکان تبادل پیام صوتی و تخمین مکان حضور سالمندان را فراهم می‌کند.	اجتماعی
Boll و Brune (٢٥)	پشتیبانی آنلاین از سالمندان در آلمان	شبکه‌های اجتماعی ابزار حمایت از سالمندان، مراقبان آن‌ها، کاهش هزینه‌ها و ارایه خدمات مستقل از زمان و مکان است.	جسمی، اجتماعی
Hashi (٢٨)	ارتقای مدیریت رسانه‌ها برای سالمندان تنها	رسانه‌های اجتماعی عامل ارتباط، بازی‌های تعاملی و مقابله با تنهایی هستند.	روانی، اجتماعی
نورفضلی‌نا و همکاران (٣٤)	نقش رسانه‌های اجتماعی در کیفیت زندگی سالمندان	رسانه بر ابعاد ارتباطی، عاطفی، مذهبی و معنوی، استقلال و خودمختاری، اجتماعی و تفریحی، روانی و جسمی تأثیر مثبتی دارد.	جسمی، روانی، اجتماعی، معنوی
Tsai و همکاران (٤١)	طراحی یک رسانه اجتماعی پلتفرم برای افراد مسن	پلنفرم ویژه سالمندان عامل تعامل اجتماعی آن‌هاست.	اجتماعی
Puchkov (٤٥)	توجه به سوء استفاده از سالمندان در رسانه‌های روسیه	محتوای چهار روزنامه، سالمندآزاری خانواده‌های روسی را نشان می‌دهد.	اجتماعی

بحث

در تحلیل مقالات مرتبط با موضوع مطالعه حاضر، مفاهیم به دست آمده چهار بعد «جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی» سلامت را در برگرفت که به تبیین آن‌ها پرداخته می‌شود.

تأثیر رسانه بر بعد جسمانی سلامت

اسناد بررسی شده نشان می‌دهد که دوره سالمندی همراه با ناتوانی جسمی و در بسیاری از سالمندان همراه با بیماری است. بنابراین، سالمندان نیاز به خدمات پیشگیری و درمان دارند.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

جدول ۲. تحلیل محتوایی مقالات استخراج شده

جسمی	روانی	اجتماعی	معنوی
افزایش سواد سلامت	مقابله با تنهایی و انزوا	حفظ روابط، تسهیل تعاملات	ایجاد آرامش با ارایه برنامه و اطلاعات مذهبی و دینی
کمک به پیشگیری از بیماری‌ها	کاهش افکار و احساسات منفی و هنجارهای ذهنی	تبادل پیام و تخمین مکان حضور	
ایجاد گرایش به ورزش و مشارکت در آن	کاهش ناراحتی‌های روانی، زوال شناختی و افسردگی	بهبود کنش اجتماعی، خودکارامدی و استقلال	
تغذیه سالم	تغییر نگرش پیری‌ستیزی و دید کلیشه‌ای	مشارکت اجتماعی و فعالیت خیریه‌ای	
خودمراقبتی بهداشتی	تقویت اعتماد به نفس، ریسک‌پذیری، خودافشایی	عقب نیفتادن از دیگران و همگام شدن با نوگرایی	
حمایت از مراقبان بهداشتی	درک خود، خود کنترلی، خود حفاظتی	افزایش سواد دیجیتال، دانش و اطلاعات	
کمک در درمان وکاهش مصرف خدمات درمانی و هزینه‌های آن	احساس سودمندی و لذت از زندگی	رفع نیازهای شغلی و ابزاری، ارایه خدمات مستقل از زمان و مکان و کاهش هزینه‌ها	
ارتقای سلامت جسمی	حمایت عاطفی	ارایه برنامه‌های مناسب، ایجاد سرگرمی، پر نمودن اوقات فراغت	
	تضعیف سلامت روان (وابستگی عاطفی و ایجاد نگرانی)	حمایت اجتماعی (ارایه گزارش از سالمندآزاری، ارایه اطلاعات حقوقی)	
		تضعیف منزلت اجتماعی	
		کاهش ارتباط چهره به چهره	

رسانه با توجه به کارکرد آموزشی خود، می‌تواند سواد سلامت را افزایش دهد (۱۶) و بدین ترتیب، در امر پیشگیری و درمان نقش داشته باشد (۱۷). تأثیر مثبت رسانه بر پیشگیری از بیماری‌ها و تغذیه سالم سالمندان به عنوان یکی از عوامل پیشگیری، در تحقیق خالقی محمدی و ببران مثبت و معنی‌دار ارزیابی شده است (۱۸). رحمان‌زاده و همکاران نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند، سالمندانی که بیشتر از ماهواره و شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند، تمایل بیشتری به ورزش به عنوان یک عامل پیشگیری‌کننده از بیماری‌ها دارند (۱۹). با این حال، در مطالعه شیبانی مقدم، پایین‌ترین رضایت سالمندان از برنامه‌های تلویزیون مربوط به برنامه‌های ورزشی بوده است (۲۰). آنچه مسلم است، تنوع، خلاقیت و زمان پخش تبلیغات و برنامه‌های ورزشی و اختصاص شبکه ورزش ویژه سالمندان، می‌تواند منجر به آگاهی و مشارکت سالمندان در فعالیت‌های ورزشی شود (۲۱).

رسانه‌ها می‌توانند امر درمان سالمندان را نیز با اشتراک‌گذاری دستورالعمل پزشکان، تبادل نظر با دوستان در مورد بیماری‌ها، مشاوره با پزشکان، ارتباط با انجمن‌های سلامت، دریافت دانش و خدمات بهداشتی و خرید لوازم بهداشتی تسهیل نمایند (۲۲)، کیفیت مراقبت از بیماران را بهبود بخشند (۲۳) و منجر به کاهش مصرف خدمات درمانی و هزینه‌های درمان سالمندان شوند (۲۴). رسانه علاوه بر کمک به سالمندان برای خودمراقبتی بهداشتی، می‌توانند در قالب یک شبکه خدمات آنلاین، به مراقبان آن‌ها اطلاعات و خدمات دهند (۲۵)؛ چرا که شبکه‌های اجتماعی از تغییر در حوزه مراقبت‌های بهداشتی با شمول اجتماعی و استفاده ازاینترنت اشیا و به عبارت دیگر، تجهیزات پزشکی که با اینترنت به سیستم‌های سلامت متصل می‌شوند، حمایت می‌نمایند (۲۶). رسانه‌های اجتماعی داده‌های بهداشتی جمع‌آوری شده را در اختیار متخصصان قرار می‌دهند (۱۱) و سلامت جسمی سالمندان را فزونی می‌بخشند (۲۴). بنابراین، بر اساس مقالات بررسی شده، رسانه تأثیر مثبتی بر سلامت سالمندان دارد، اما به نظر می‌رسد نیاز به تعیین شاخص‌های سلامت جسمانی و تأثیر رسانه بر آن‌ها، اعتبارسنجی داده‌های رسانه‌ها و مدیریت دانش ارایه شده توسط رسانه‌ها در حیطه جسمانی سلامت سالمندان توسط محققان است.

تأثیر رسانه بر بعد روانی سلامت

مقالات بررسی شده حکایت از آن دارد که سالمندان از رسانه برای گریز از بدکارکردی‌های روانی (۲۷) و کاهش احساس تنهایی (۲۸)، انزوا (۲۹)، زوال شناختی (۳۰) و افسردگی (۲۹) استفاده می‌کنند و بر این باور هستند که فضای مجازی منجر به کاهش افکار و احساسات منفی (۲۶) و هنجارهای ذهنی (۳۱) آنان می‌شود. صبور و همکاران در پژوهشی نشان دادند که کمیزان احساس تنهایی و افسردگی در کاربران اینترنت به طور معنی‌داری کمتر از غیر کاربران است (۱۴) و Milovich و Burleson در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که رسانه‌ها با یکپارچگی اجتماعی و آموزش، کاهش خطر زوال شناختی را برای سالمندان به دنبال دارند (۳۰). از سوی دیگر، رسانه عامل تقویت خودکنترلی (۳۲)، ادراک خطر (۳۳) و اعتماد به نفس (۲۹) سالمندان است و بر بعد عاطفی و روانی کیفیت زندگی سالمندان تأثیر مثبتی دارد (۳۴) و باعث

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]
[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

می‌شود سالمندان به خوددرکی و خودحفاظتی خود برسند و سطوح عمیقی از سودمندی را تجربه نمایند (۳۵) که سلامت روان سالمندان را به همراه دارد (۳۶)؛ البته برخی از محققان، رسانه را به دلیل ایجاد وابستگی روانی و نگرانی حاصل از محتوای برنامه‌ها، باعث کاهش سلامت روان سالمندان می‌دانند (۲۹). در این راستا، نگارستانی و همکاران در پژوهشی نشان دادند که سه چهارم سالمندانی که اخبار کووید ۱۹ را از طریق رسانه‌ها دنبال می‌کردند، دارای سلامت روان ضعیفی بودند (۳۷). Amundsen نیز معتقد است که روایت رسانه از سالمند، اغلب فردی آسیب‌پذیر، رو به زوال و اضافه بار است. این تصویرسازی با توجه به نقش زبان در شکل‌دهی به هویت افراد در ساخت و انعکاس نگرش و کنش‌های اجتماعی نسبت به سالمندان تأثیرگذار می‌باشد و برای سالخوردگان احساس خوشایندی نسبت به کلمه سالمند ندارد (۳۸). حال آن که فضای مجازی می‌تواند تغییر نگرش پیری‌ستیزی ایجاد کند و دید کلیشه‌ای نسبت به سن را از بین ببرد (۲۹). بنابراین، رسانه بسته به این که چگونه برنامه خود را ارایه دهد، می‌تواند تأثیر متضادی بر کاربر داشته باشد. پژوهش Cheng و همکاران در دوره کووید ۱۹ نشان داد که تکنواسترس و به عبارت دیگر، عوامل استرس‌زای تکنولوژی محور، بر رفتارهای اجتنابی افراد مسن تأثیر متضادی دارند و عوامل استرس‌زای چالشی، تأثیر مثبت و استرس‌زای بازدارنده، تأثیر منفی را حکایت می‌کنند (۳۹). با توجه به مقالات بررسی شده، می‌توان گفت که تأثیر رسانه بر تعدادی از شاخص‌های سلامت روان همچون کاهش تنهایی، افسردگی، زوال شناختی، اعتماد به نفس و... بررسی شده است که هرچند مهم، اما محدود می‌باشد. بنابراین، بررسی تأثیر رسانه بر سایر شاخص‌های سلامت روان، همت محققان را می‌طلبد. همچنین، بررسی مطالعات نشان می‌دهد که رسانه ظرفیت عظیمی برای تأثیرگذاری بر سلامت روانی سالمندان دارد، اما لازم است برنامه‌هایی برای سالمندان تحت نظر متخصصان روان‌شناس و سالمندشناس از سوی رسانه‌ها ارایه گردد که متناسب آنان و عاری از تأثیر منفی و بازنگری کلیشه‌ای باشد.

تأثیر رسانه بر بعد اجتماعی سلامت

در سلامت اجتماعی، روابط اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارد. رسانه در ایجاد روابط اجتماعی و بین‌فردی تأثیرگذار است (۱۸). هاشمی و همکاران در تحقیق خود ایجاد فضای تعاملی با مخاطبان سالمند را از نقاط قوت تلویزیون در ایران می‌دانند (۴۰). رسانه‌های مجازی می‌توانند از طریق لاین، امکان تبادل پیام صوتی، تخمین مکان حضور و آدرس مقصد پیام را برای سالمندان و مراقبان آن‌ها فراهم سازند (۴۱) و روابط اجتماعی را بازآفرینی نمایند و عامل برقراری ارتباط باشند؛ حتی اگر فرسنگ‌ها فاصله وجود داشته باشد (۴۲). رسانه با ایجاد تعاملات اجتماعی، می‌تواند تأثیر مثبتی برکنش اجتماعی (۱۶)، خودکارامدی (۳۱)، موقعیت اجتماعی (۲۹)، استقلال و خودمختاری (۳۴) سالمندان داشته باشد و باعث مشارکت اجتماعی آنان از جمله انجام فعالیت‌های خیریه شود (۳۲). سالمندان برای عقب نیفتادن از جامعه از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده و اخبار و اطلاعات را دنبال می‌کنند (۳۲) و برای همگام شدن با مدرنیزاسیون، علاقمندی به کسب دانش و تجربه به کمک رسانه هستند (۲۷) و به همین دلیل از رسانه انتظار پخش برنامه‌های اثرگذار و مفرح با زمان‌بندی مناسب، راهکار خلاقانه، تعاملی، جنسیتی و سن‌محور و مشوق سالمندی فعال را دارند (۴۳). به ویژه این که معتقد هستند این برنامه‌ها آن‌ها را سرگرم و اوقات فراغتشان را پر می‌کند (۱۶). همچنین، سالمندان به علت ناتوانی برای حضور در جامعه، نیاز به خدمات حمایتی دارند که رسانه در رفع آن‌ها نقش دارد. رسانه به سالمندان در رفع نیاز شغلی کمک می‌کند (۳۲)، با ارایه اطلاعات، وضعیت حقوقی سالمندان را بهبود می‌بخشد (۴۴) و منعکس‌کننده مشکلات سالمندان از جمله سالمندآزاری (۴۵) است. مقالات بررسی شده، تأثیر رسانه بر سلامت اجتماعی سالمندان را مثبت ارزیابی نمود؛ به جزء دو مقاله که رسانه را در توجه به ارتقای منزلت سالمندان ضعیف (۴۶) و عامل کاهش روابط چهره به چهره (۲۹) می‌داند، اما به نظر می‌رسد لازم است از سوی محققان شاخص‌های سلامت اجتماعی مشخص و تأثیر رسانه بر هر شاخص بررسی گردد و چگونگی از بین بردن تأثیر منفی رسانه بر شاخص‌های محدودی از سلامت روان مشخص شود.

تأثیر رسانه بر بعد معنوی سلامت

رسانه با ارایه برنامه‌های معنوی محور، بر هوش معنوی سالمندان که توانایی بهره‌برداری از منابع دینی و معنوی است، می‌افزاید و هوش معنوی بر بهبود علایم جسمانی، اضطرابی و افسردگی و کارکرد اجتماعی تأثیرگذار است (۴۷). نورفضلی‌نیا و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که رسانه بر ابعاد مذهبی و معنوی سالمندان اثر می‌گذارد و کیفیت زندگی آن‌ها را بهبود می‌بخشد (۳۴). در بررسی انجام شده در مطالعه حاضر، تنها یک مقاله به تأثیر رسانه بر بعد معنوی سلامت سالمندان پرداخته بود و به نظر می‌رسد نیاز به ورود بیشتر محققان در این عرصه احساس می‌گردد.

در پژوهش حاضر هرچند مقالاتی که تأثیر رسانه بر سلامت سالمندان را به خوبی پوشش داده بودند، انتخاب شدند، اما احتمال از دست رفتن برخی مقالات منتشر شده در پایگاه‌های دیگر وجود دارد. علاوه بر این، مقالات انتشار یافته به زبان‌های غیر فارسی و انگلیسی مورد جستجو قرار نگرفت.

نتیجه‌گیری

رسانه بر ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی سلامت سالمندان تأثیر می‌گذارد و از پتانسل عظیمی برای ارتقای سلامت آنان برخوردار است. آنچه ضروری به نظر می‌رسد، شناسایی جامع‌تر مؤلفه‌های ابعاد سلامت سالمندان و بررسی تأثیر رسانه بر آن‌هاست. رسانه می‌تواند در مواردی نیز تأثیر منفی بر سلامت سالمندان داشته باشد که می‌تواند با نظارت متخصصان بر محتوای رسانه‌ها کاهش یابد. به نظر می‌رسد تأثیر رسانه بر بعد معنوی سلامت کمتر مورد توجه محققان بوده است. رسانه می‌تواند با بهره‌گیری از مفاهیم فلسفی، عرفانی و دینی، بر سلامت معنوی سالمندان تأثیرگذار باشد و با تأثیر بر باورهای سالمندان، زندگی هدفمندی را برای آن‌ها ترسیم و ترس از مرگ را در آن‌ها تعدیل نماید. همچنین، بررسی تأثیر روزنامه و رادیو بر سلامت سالمندان نیز خلأ پژوهشی محسوب می‌شود. بنابراین، می‌تواند رهیافتی به منظور انجام مطالعات آینده برای علاقمندان به این حوزه باشد.

جهت ارتقای سلامت سالمندان از طریق رسانه، نیاز به ایجاد زمینه استفاده آن‌ها از رسانه است؛ چرا که برخی از سالمندان به علت دانش کم، نداشتن کامپیوتر و به ویژه عدم سهولت استفاده از ابزارهای رسانه‌ای، پذیرش فن‌آوری را ندارند (۴۸). آموزش سواد دیجیتال (۳۱) به ویژه اگر چند رسانه‌ای و به کمک فضای مجازی باشد (۴۹) و یا به کمک کارشناسان گرم که اغلب از نزدیکان (فرزند یا نوه) سالمندان هستند (۵۰) صورت گیرد، به سالمندان در استفاده از رسانه کمک می‌نماید. همچنین، محققان نشان دادند که پلتفرم ویژه (۴۸)، شبکه

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]
[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

اجتماعی متشکل از چندین برنامه کاربردی با ناوبری خطی برای انتقال اطلاعات به صورت یک سویه (۳۶) وکنترل تلویزیون (۵۱) به سالمندان در استفاده از رسانه کمک می‌کند. مداخله رسانه در قالب‌های رسانه‌ای با گفتمان‌سازی، تکرار آشنایی با چالش‌های رسانه‌ای و ارتقای مهارت سواد رسانه‌ای سالمندان محقق می‌شود (۵۲).

در پژوهش حاضر رسانه‌های نسل دوم و سوم مورد بررسی قرار گرفت. حال آن‌که رسانه‌های نسل چهارم (واقعیت مجازی) و نسل پنجم (هوش مصنوعی) در آینده نزدیک بر سلامت روان سالمندان تأثیرگذار است. دادخواه و همکاران در مطالعه خود ضمن استفاده از عینک سه بعدی و حواس پنج‌گانه در تعامل با فیلم‌های سه بعدی و تجربه مجازی، نشان دادند که واقعیت مجازی بر افزایش تاب‌آوری زنان سالمند تأثیر مثبتی دارد (۵۳). همچنین، نتایج تحقیق جعفری و همکاران نشان داد که متاورس و به عبارت دیگر، واقعیت افزوده در رفع تنهایی و افسردگی سالمندان تأثیرگذار است (۴۶). از نسل پنجم رسانه، ربات در شبکه ارزشی سالمندان قرار دارد (۵۴) و در آینده نقش خدمت‌رسانی به سالمندان و عنوان کمک پرستار را برای آنان خواهد داشت که از آن جمله می‌توان به پوشیدنی‌های رباتیک حفظ عضلات (۵۵) و ربات دستیار (۵۶) اشاره کرد که در راه رفتن با نیرو یا رابط لمسی به عنوان جایگزین واکر او را راهنمایی می‌کند و رباتی با رفتاری شبیه انسان است که افراد مسن را تشویق به خودافشایی به ویژه در مورد تجارب از دست دادن‌ها می‌نماید (۵۷). همچنین، نسل‌های رسانه‌ای می‌توانند با توجه به علاقمندی سالمندان برای آن‌ها تولید محتوا کنند (۵۸)، ارتباط بین نسلی آن‌ها را تقویت نمایند (۵۹)، زمینه یادگیری و سفر مجازی به وسیله واقعیت مجازی را فراهم کنند (۶۰) و به آنان کمک نمایند تا به عنوان منبع انسانی کارامد در توسعه کشورها محسوب شوند و تهدید انفجار جمعیت سالمندی به فرصت تبدیل گردد. برای استفاده از این فرصت، پیشنهاد می‌شود نقشه راهبردی جامع سلامت سالمندان توسط سالمندشناسان، جامعه‌شناسان، روان‌شناسان، پزشکان متخصص سالمندی، سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و صاحبان رسانه تدوین شود و برای اجرای آن، تمامی ظرفیت کشور به کار گرفته شود و در آن ارتباطات بین سازمانی در نظر گرفته شود تا سازمان‌ها به صورت هدفمند در جهت سلامت سالمندان تلاش نمایند. وزارت بهداشت برای ارتقای سلامت سالمندان از ظرفیت رسانه‌های پرمخاطب و نسل چهارم و پنجم رسانه استفاده و خدمات و محتوای دارای اعتبار علمی را ارایه نماید و سازمان‌های فرهنگی- اجتماعی به کمک رسانه، خدمات بهینه‌ای برای داشتن سالمندی سالم داشته باشند.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از رساله مقطع دکتری تخصصی با شماره ۱۷۵۲۴۸۴۱۲۸۲۴۲۷۸۱۴۲۰۲۸۱۶۲۸۵۶۵۹۶ و کد اخلاق IR.IAU.KHISF.REC.1403.165، مصوب کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) می‌باشد. بدین وسیله از کلیه افرادی که در انجام این مطالعه همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1. Jadidi A, Marhemat F, Janmohammadi S, Haghani H. The relationship between spiritual well-being and quality of life among elderly people. Holistic Nursing Practice. 2015; 29(3): 128-35. [In Persian].
2. Aspinall R, Lang PO. Interventions to restore appropriate immune function in the elderly. Immunity & Ageing. 2018; 15: 1-8.
3. Moslehi m, Naeimi E, vahedi m. Analysis of mental health in cyberspace elderly users. Counseling Culture and Psycotherapy. 2021; 12(47): 97-122. [In Persian].
4. Ahadi MR, Eyvazi MR. Population aging; A challenge for the national security of the Islamic Republic of Iran in the next two decades. Strategy. 2021; 29(3): 63-102. [In Persian].
5. Rezvani Khaledi F, Pedram A. Alternative futures of population ageing in Iran with causal layered analysis. Interdisciplinary Studies on Strategic Knowledge. 2020; 3(12): 373-404. [In Persian].
6. Najafi A, Sharifi M, Pezhhan A. Effect of lifestyle on health disorders among Older adults in ahvaz. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences. 2022: 32(215): 112-22. [In Persian].
7. Shakerinejad M, Veisi Sarchami A. Development of mass communication theories in the new media environment. Interdisciplinary Studies in Media and Culture. 2024; 13(2): 71-115. [In Persian].
8. Ascamp A. Applied social psychology. Tehran: Behnashr; 2019.
9. Taghipour F. Problems of media organizations. Tehran: Daneshkhahi Jahad, Allameh Tabatabai University; 2021. [In Persian].
10. Wiederhold BK. How virtual reality is changing the reality of aging. Mary Ann Liebert, Inc; 2020: 141-142.
11. Iqbal S, Ahsan K, Hussain MA, Nadeem A. Social media as assistive technology for elderly. Journal of Basic & Applied Sciences. 2016; 12: 211-22.
12. Kawafha M, Alsaqer K, Al-Maghaireh Da, Shiyyab H, Al Kofahi A, Saleh M. The association between health literacy and self-care of hypertension among older adults in five regions in Jordan. Working with Older People. 2024; ahead-of-print.
13. Mehdizadeh SM. Media theories: common thoughts and critical perspectives. Tehran: Hamshahri; 2013.
14. Saboor M, Sahaf R, Sum S. Application of the Internet and its association with loneliness among retired teachers. Salmand. 2014; 9(1): 63-72. [In Persian].

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

15. Downs SH, Black N. The feasibility of creating a checklist for the assessment of the methodological quality both of randomised and non-randomised studies of health care interventions. Journal of Epidemiology & Community Health. 1998; 52(6): 377-84.
16. Yu Y, Wu Y, Huang Z, Sun X. Associations between media use, self-efficacy, and health literacy among Chinese rural and urban elderly: A moderated mediation model. Frontiers in public health. 2023; 11: 1104904.
17. Mirmohammadkhani M, Ziari A, Momeni M. Systematic review and meta-analysis of health literacy in Iranian older adults. Iranian Journal of Ageing; 2020; 15(1): 2-13. [In Persian].
18. Khaleghi Mohammadi H, Babran S. Media's role in changing the lifestyle of the elderly people. Journal of Culture-Communication Studies. 2021; 22(56): 57-74. [In Persian].
19. Rahmanzadeh A, Hashemzahi N, Hashemi S. Explaining the relationship between used media and leisure time and sports among the elderly in Tehran. Olympic Social Cultural Studies [Internet]. 2019; 1(2): 83-107. [In Persian].
20. Shibani Moghadam A. Investigating the use and satisfaction of the elderly with the media. Knowledge of Media Future Studies. 2022; 3(3): 118-47. [In Persian].
21. Ahmadi Z, Nedaei T. Communication of television sport programs with sports participation of elderly people of Shiraz city. Journal of Gerontology (joge). 2018; 3(3): 70-7. [In Persian].
22. Akram W, Kumar R. A study on positive and negative effects of social media on society. Computer Sciences and Engineering. 2018; 5(10): 347-53. E-ISSN: 2347-693.
23. Ventola CL. Social media and health care professionals: benefits, risks, and best practices. Pharmacy and Therapeutics. 2014; 39(7): 491-520.
24. Hosseini H, Javidani N, Ahmadi L, Sahraminejad Z. Analysis of the relationship between the social networks of the elderly and the health status and utilization of medical services in Bijar in 2019. Journal of Gerontology. 2020; 5(3): 14-25. [In Persian].
25. Boll F, Brune P. Online support for the elderly–why service and social network platforms should be integrated. Procedia Computer Science. 2016; 98: 395-400.
26. Millard A, Baldassar L, Wilding R. The significance of digital citizenship in the well-being of older migrants. Public health. 2018; 158: 144-8.
27. Larijani M, Moslehi M. Older Women's Perception of Loneliness and Virtual Actions Adapt to it. Women's Studies Sociological & Psychological. 2022; 20(1): 65-98. [In Persian].
28. Hashi I. Case management promotion of social media for the elderly who live alone. Professional Case Management. 2016; 21(2): 82-7.
29. Yasmin M, Nikzad, Z , Khodadadi AA , Shafiqi AH. Examining the effects of using virtual space on the mental health of the elderly. In: Proceedings of the Third International Conference on Psychology, Educational Sciences and Social Studies; Hamedan. 2019. [In Persian].
30. Milovich M, Burleson D. Quality of life: Older adults and the role of social media. Twenty-third Americas Conference on Information Systems; Boston. 2017.
31. Chen S, Niu M, Ngai CSB. What is the next step of ICT development? The changes of ICT use in promoting elderly healthcare access: A systematic literature review. Heliyon. 2024; 3(10).
32. Alavi L, rahnama F. Investigating the experience of the elderly on social media using thematic analysis approach. Journal of Interdisciplinary Studies in Communication and Media. 2023; 6(19): 43-70. [In Persian].
33. Noorizadeh Ghasri A, Famil Rouhani SA, Erfani N. The effectiveness of health literacy training through social networks on life quality of retirees of the civil servant pension fund. Academic Librarianship and Information Research. 2022; 56(4): 1-12. [In Persian].
34. Norfazlina H, Rogayah AM, Natrah, A, Rozianawaty, O. The role of social media in supporting elderly quality daily life. 3rd international conference on User science and engineering (i-USEr): IEEE; 2014. p. 253-7.
35. Cao C, Li D, Xu Q, Shao X. Motivational influences affecting middle-aged and elderly users' participation intention in health-related social media. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2022; 19(18): 11240.
36. Castilla D, Botella C, Miralles I, Bretón-López J, Dragomir-Davis AM, Zaragoza I, et al. Teaching digital literacy skills to the elderly using a social network with linear navigation: A case study in a rural area. International Journal of Human-Computer Studies. 2018; 118: 24-37.
37. Nagarestani M, Rashidi W, Mohammadzadeh M, Burhaninejad and R. Mental health of the elderly in the covid-19 pandemic: the role of exposure to the media. Salamand: Iranian Journal of Geriatrics. 2021; 16 (1): 74-85. [In Persian].

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]

38. Amundsen D. A critical gerontological framing analysis of persistent ageism in NZ online news media: Don't call us elderly! Journal of Aging Studies. 2022; 61.
39. Cheng X, Huang X, Yang B, Xiao Y. Unveiling the paradox of technostress: Impacts of technology-driven stressors on the elderly's avoidance behaviors. Information & Management. 2023; 60(8): 103875.
40. Hashemi s, Rahmanzadeh A, Hashemzehi N. Recognition media strategies of IRIB (TV) for a successful and active aging. Quarterly Scientific Journal of Audio-Visual Media. 2020; 13(32): 249-78. [In Persian].
41. Hsuan Tsai T, Tsung Chang H, Kuen Wong AM, Fu Wu T. platform for older adults living in a senior village In: Stephanidis, C. Universal Access in Human-Computer Interaction Users Diversity: 6th International Conference, UAHCI 2011, Held as Part of HCI International 2011, Orlando, FL, USA, July 9-14, 2011, Proceedings, Part II 6; 2011: Springer 2011.
42. Safiri K, Inanloo M. A phenomenological study of parents lived experience of "loneliness"(case study of the elderly in Tehran). Quarterly of Social Studies and Research in Iran. 2022; 11(4): 893-910. [In Persian].
43. Alimondegari M, Emami A. Media programming for the elderly: a qualitative study in Yazd city. Socio-Cultural Strategy. 2023; 12(3): 859-98. [In Persian].
44. Mohammadi H, Amadi M, Abdi H. Elderly rights and madia. Jurisprudence and Legal Studies of Media. 2021; 2(2): 7-24 .[In Persian].
45. Puchkov, P. Spotlight on elder abuse as reported by the Russian mass media. The Journal of Adult Protection. 2011; 13(1): 27-35.
46. Jafari T, Mahdavi MS, Sarokhani MB. The social status of the elderly in the family with an emphasis on TV role: Survey of Tehrani senior citizens. Religion & Communication. 2017; 23(2): 39-79. [In Persian].
47. Mokhtari MH. The Effect of Spiritual Intelligence on Mental Health: A Study on Female Nurses in Mazandaran's Hospitals. Jurisprudential-legal studies of woman and family. 2022; 4(8): 57-83. [In Persian].
48. Kobayashi T, Miyazaki T, Uchida R, Tanaka H, Arai K. Social media agency robot for elderly people. Journal of Information Processing. 2018; 26: 736-46.
49. Movahedi M, Khamseh F, Ebadi A. The impact of healthy lifestyle multimedia education on elderly life promotion. Journal of Gerontology. 2019; 4(2): 45-52. [In Persian].
50. Olsson T, Viscovi D. Warm experts for elderly users: Who are they and what do they do? Human Technology. 2018; 14(3): 324-42.
51. Rezaei S, Kalini N. Designing TV controls for the elderly with an interactive design approach. Accomplishment. 2019; 43: 18-29. [In Persian].
52. Taghipour F. Media and deception. Isfahan: Advertising Office. 2019; 52p.
53. Dadkhah S, Ansari Shahidi M, Rezaie Jamalouie H, Rahnejat A. The effect of virtual reality (dream creating), on resilience of female elderlies. Nurse and Physician Within War. 2020; 8(28): 24-32. [In Persian].
54. Čaić M, Odekerken-Schröder G, Mahr D. Service robots: Value co-creation and co-destruction in elderly care networks. Journal of Service Management. 2018; 29(2): 178-205.
55. Tang W, Chung J, Koo S. Key terms and topics of muscle-supportive and posture-corrective wearable robots for older adults using text mining and semantic network analyses. Research Journal of Textile and Apparel. 2024; 8 ISSN: 1560-6074.
56. Tang A, Cao Q. Motion control of walking assistant robot based on comfort. Industrial Robot: An International Journal. 2012; 39(6): 564-79.
57. Noguchi Y, Kamide H, Tanaka F, editors. Effects on the self-disclosure of elderly people by using a robot which intermediates remote communication. 2018 27th IEEE international symposium on robot and human interactive communication (RO-MAN); 2018: IEEE.
58. Hashemi S, Hashem Zahi N, Rahmanzadeh SA. The role of television in supporting elderly life. Olympic social cultural studies. 2021; 17(64): 125-61. [In Persian].
59. Cui S, Zhao Y, Qie R. Who needs What Support? Exploring the relationship between intergenerational support and digital media use among Chinese older adults: A latent profile analysis. Computers in Human Behavior. 2024; 154: 108506.
60. Srifar D. 360 virtual reality travel media for elderly. Int J Multimedia Appl. 2018; 10(3): 39-49.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-11-14]

[DOI: 10.48305/jhsr.v22i2.1665]